

quartiers DURABLES DUURZAME wijken

n°/r 8 10-2011

QUARTIERS DURABLES EN 2 MOTS

Quartiers durables est le nom donné aux quartiers dont les citoyens ont profité de l'appel à projets de Bruxelles Environnement pour amorcer une dynamique de projets liés à des questions environnementales et urbaines. Ces projets se fondent sur des relations de proximité et de convivialité, ils visent la transformation des comportements individuels et la création d'actions et de biens d'intérêt collectif.

DUURZAME WIJKEN IN 2 WOORDEN

Duurzame wijken is de naam die wordt gegeven aan wijken waarvan de inwoners gebruik hebben gemaakt van de projectoproep van Leefmilieu Brussel om een dynamiek op te starten van projecten met betrekking tot het leefmilieu en de stadsproblematiek. Deze projecten worden ontwikkeld op de schaal van het grondgebied en hebben als doel het individuele gedrag te veranderen en gemeenschappelijke acties van algemeen belang te ondernemen.

In Brussel worden er tal van initiatieven genomen om de stad, de wijken en de gewoonten van haar inwoners duurzaam te veranderen: meer institutionele of volledige burgerlijke, plaatselijke of minder plaatselijke, zeer concrete of experimentele. Rond de uitdagingen van duurzame ontwikkeling ontmoeten verschillende actoren elkaar en handelen ze in het kader van een gemeenschappelijk streefdoel.

De burgerprojecten van de projectoproep Duurzame wijken maken er deel van uit en passen in een kader waarbinnen er uitwisselingen en samenwerkingsverbanden ontstaan. Dit achtste nummer van de Krant identificeert die nieuwe praktijken en wat hen bindt.

Een niveau van uitwisselingen dat erg in trek is, is het niveau dat de Wijken met elkaar verbindt: de uitwerking van een Netwerk van Duurzame wijken vormt een belangrijke stap in de richting van het duurzaam maken van de projecten, en dat bovenop de interne dynamiek die de deelnemers motiveert op de plaatselijke schaal van hun woonplaats. De website van het Netwerk, die pas online is gegaan, is een eerste instrument om het delen van ervaringen en ideeën gemakkelijker te maken. Maar het Netwerk is veel meer dan een website!

Het Netwerk van de Wijken kan ook een interface vormen met de talrijke netwerken die ontluiken, die zich organiseren rond milieuthema's en die gestimuleerd worden door de zich ontwikkelende dynamiek: de Solidaire Aankoopgroepen voor Artisanale Landbouw (SAGAL), de netwerken voor uitwisseling van knowhow (RES) en de Local Exchange Trading Systems (Lets), de initiatieven voor gemeenschappelijk composteren en de gemeenschappelijke tuinen zijn bijvoorbeeld doeltreffende partners, die aanwezig zijn in alle wijken.

À Bruxelles, les initiatives se sont multipliées pour transformer durablement la ville, ses quartiers et les habitudes de ses habitants: plus institutionnelles ou pleinement citoyennes, locales ou plus étendues, très concrètes ou expérimentales... Autour des enjeux du développement durable, plusieurs acteurs se rencontrent et agissent dans un objectif partagé.

Les projets citoyens de l'appel à projets Quartiers durables s'inscrivent dans cette toile où se créent des échanges et des collaborations. Ce huitième numéro du Journal identifie ces nouvelles pratiques et ce qui les lie.

Tout d'abord, un niveau d'échanges très recherché est celui qui relie les Quartiers entre eux: la mise en place d'un Réseau des Quartiers durables constitue une importante étape vers la pérennisation des projets, au-delà des dynamiques internes qui motivent les participants à l'échelle locale de leur lieu de vie. Le site internet du Réseau, qui vient d'être mis en ligne, est un premier outil fort attendu qui permet de faciliter le partage d'expériences et d'idées. Mais le Réseau, c'est bien plus qu'un site!

Le Réseau des quartiers pourra aussi constituer une interface avec les nombreux réseaux qui éclosent et s'organisent autour des thématiques environnementales, stimulés par ces dynamiques en progrès: les réseaux des Groupes d'achat solidaire de l'agriculture paysanne (GASAP), des Réseaux d'échanges du savoir (RES) et Systèmes d'échanges locaux (SEL), des composts collectifs et des jardins partagés par

exemple, sont déjà des partenaires efficaces, présents dans chacun des quartiers.

Les Quartiers durables s'inscrivent par ailleurs dans un ensemble de politiques menées ou soutenues par la Région, tels les Agendas 21, les Contrats de Quartier Durable, l'appel à projets Bâtiments exemplaires (Batex)... Du bâtiment durable, au quartier durable puis à « Bruxelles durable », c'est tout un projet de ville qui se met peu à peu en place... Du côté des communes aussi plusieurs initiatives institutionnelles voient le jour. Dans ce cadre, ce qui fait la spécificité de nos projets Quartiers durables, c'est que ce mécanisme public est un stimulateur d'initiatives citoyennes.

Parmi les nombreux acteurs, les écoles sont des partenaires importants et les collaborations se sont déjà multipliées dans les quartiers. La sensibilisation des élèves est primordiale à tous moments de l'apprentissage. Les étudiants des écoles supérieures peuvent offrir une expertise intéressante, ils bénéficient parfois de davantage de temps et peuvent explorer

Semaine de la mobilité 2011, action de marquage au sol (Saint-Job)
Week van de vervoering 2011, actie grandmarkering (Sint-Job)

plus à fond les idées des quartiers. Des designers, des architectes, des urbanistes ont déjà apporté leur aide aux Quartiers durables, on peut facilement imaginer d'autres collaborations avec des économistes, des agronomes, des paysagistes, etc.

Parmi l'ensemble de ces initiatives, l'action locale des Quartiers durables joue un rôle capital: elle met les acteurs en relation durant une année intense d'activités, ouvre des espaces de dialogue sous l'impulsion des habitants et avec les partenaires, experts et acteurs du quartier. De ces rencontres naissent de nouveaux projets, des coopérations durables qui à leur tour sont amenées à échanger entre elles à l'échelle de la Ville.

Yannik Rihoux, pour l'équipe d'accompagnement

UNE VILLE D'ALLIANCES EEN STAD VAN ALLIANTIES

De Duurzame wijken passen overigens in een geheel van beleidsinitiatieven die genomen en ondersteund worden door het Gewest (bijv. Agenda 21, de duurzame wijkcontracten en de projectoproep Voorbeeldgebouwen). Van het duurzame gebouw tot de duurzame wijk en vervolgens tot "duurzaam Brussel": een stadsproject dat stilaan vorm begint te krijgen. Bovendien nemen de gemeenten tal van institutionele initiatieven. Het specifieke karakter van onze projecten voor Duurzame wijken is dat het openbare mechanisme een stimulans vormt voor burgerinitiatieven.

Belangrijke partners in de wijken zijn de scholen en het aantal samenwerkingsverbanden is al gevoelig

toegenomen in de wijken. De bewustmaking van de leerlingen is uiterst belangrijk in het leerproces. De studenten van het hoger onderwijs kunnen een interessante deskundigheid bieden. Ze beschikken soms over tijd en kunnen de ideeën van de wijken grondiger bestuderen. Designers, architecten en stedebouwkundigen hebben al hun steun betuigd aan de Duurzame wijken en een samenwerking met onder meer economen, landbouwkundigen en tuinar-chitecten behoort ook tot de mogelijkheden.

Binnen het geheel van die initiatieven neemt de plaatselijke activiteit van de Duurzame wijken een cruciale plaats in: zij brengt de actoren met elkaar in contact gedurende een intens jaar vol activiteiten,

en opent gespreksruimten onder impuls van de inwoners en met de partners, de experts en de actoren van de wijk. Uit die ontmoetingen ontstaan nieuwe projecten: duurzame samenwerkingsverbanden die op hun beurt ertoe worden aangezet om onderling uit te wisselen op de schaal van de stad.

Yannik Rihoux, voor het begeleidend team

Visuel du site du Réseau des Quartiers durables
www.reseauquartiersdurables.be
Visueel beeld van de site Duurzame wijken Netwerk
www.duurzamewijkennetwerk.be

RÉSEAU DES QUARTIERS DURABLES - NETWERK DUURZAME WIJKEN

Le terrain bruxellois de la convivialité et de la durabilité était prêt pour le labour. Il y a maintenant trois ans, suite à des appels à projets, des graines ont été semées. Depuis, quinze Quartiers durables ont bourgeonné. Et fleuri. Pour pouvoir prendre, ces quinze jeunes pousses ont pu bénéficier du soutien de quelques tuteurs et d'un substrat riche en connaissances: les réseaux verts et durables qui existent à Bruxelles. SEL, RES, GASAP, les réseaux des composts de quartier et des jardins collectifs, et plus encore. Ensemble, Quartiers durables et réseaux agissent en osmose, ils se nourrissent mutuellement.

Est-ce l'œuf avant la poule ou la poule avant l'œuf? Voici bien un éternel dilemme qui ne sera jamais résolu. Dans le cas des Quartiers durables, on pourrait se poser la question suivante: est-ce que ce sont des réseaux comme ceux des GASAP ou des RES qui stimulent les Quartiers durables ou bien le contraire?

Pour Lise Frendo – animatrice hier à Forest Vert et Broebel'Air, aujourd'hui à Messidor – nous sommes en face d'une double dynamique qui dépend du contexte local du quartier durable. « Parfois le Quartier durable va chercher l'aide, la collaboration, d'un certain réseau. Parfois c'est dans l'autre sens. Des membres actifs dans ces réseaux s'impliquent en tant qu'habitant dans un Quartier durable. C'est une dynamique à double sens », explique-t-elle.

« Prenons le cas de Forest Vert, nous y avons peu d'associations et d'acteurs locaux », précise l'animatrice. « Il a donc rapidement fallu chercher des partenariats avec Le Début des Haricots, Nature et Progrès, et d'autres réseaux. Il y a eu un accompagnement de la part de ces réseaux, mais léger. Cela a permis aux habitants de se prendre en charge, de s'autonomiser ».

Deuxième cas de figure, Broebel'Air à Etterbeek où des collaborations sur le long terme sont à l'œuvre depuis des années. Avant l'arrivée du Quartier durable, on y répertorie déjà un GASAP, un groupe local d'échange de savoirs (RESS9), et un jardin collectif lancé par RESS9. Sans surprise, ce sont quelques personnes actives dans ces groupes qui formeront l'ossature du groupe pilote.

Profitant de la fête des voisins, un apéro est organisé au jardin collectif afin de rencontrer le quartier. « Lors de cet apéro, plusieurs ont émis le souhait de développer des actions de verdurisation, de création de lien social dans le quartier. L'appel à projet des Quartiers durables offrait cette opportunité », raconte Michel Bastin de RESS9. L'aventure Quartier durable rassemblera des jardiniers, des voisins du jardin, auxquels s'ajoutent de nouveaux habitants.

Unir et agir, fédérer et renforcer

Pour Michel Bastin, « la grande force d'une initiative comme les Quartiers durables, c'est cette création de lien, cette rencontre de personnes de milieux sociaux différents. Ils réunissent toute une série de personnes qui n'étaient pas touchées auparavant par des thématiques telles que l'échange de savoirs, la biodiversité, ou encore l'alimentation durable ».

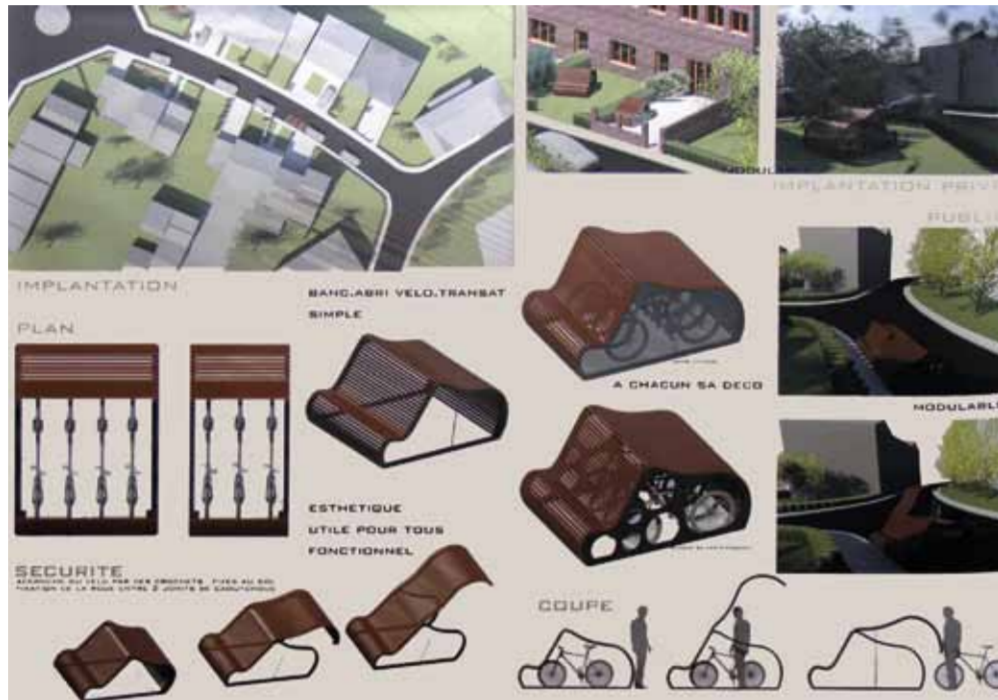
Une séance d'information dispensée par-ci, une autre par-là; une méthodologie qui promeut l'autoformation et le savoir des habitants. Quelques années ont passé et... beaucoup de petites choses ont été réalisées à Bruxelles en si peu de temps.

De nouveaux GASAP sont ouverts et quelques paniers bio régulièrement livrés – l'alimentation durable, thème central aux Quartiers durables, se cherche. Des composts collectifs sont mis en place, les vers de terre s'activent – l'asbl Worms assiste la manœuvre et recense. Des jardins collectifs se préparent à être bichés, c'est Le Début des Haricots. Des citoyens échangent ou donnent.

Dans ce contexte, les associations et réseaux précédemment nommés parviennent à fédérer les forces éparpillées et décupler les initiatives locales.

« Le fait de mettre en réseau ces différents projets, sur un petit territoire comme Bruxelles, donne directement l'impression que cela prend de la taille, de l'importance », affirme Olivier Alexandre

LES RÉSEAUX VERTS ET DURABLES À BRUXELLES: DES ÉCHANGES FERTILES DE GROENE EN DUURZAME NETWERKEN IN BRUSSEL: RIJKE UITWISSELINGEN

de Helmet Quartier durable à Schaerbeek. « Ces organisations aident à la mise en réseau de l'ensemble des projets réalisés à l'échelle locale via des recensements ou d'autres activités ainsi qu'à bouche-à-oreille via des échanges d'informations ou de bonnes pratiques ».

L'union fait la force paraît-il. La mutualisation des savoirs aussi. Si les Quartiers durables profitent bien évidemment du savoir-faire des différents réseaux, ceux-ci profitent également de la multiplication des initiatives Quartier durable et de leur visibilité grandissante.

« C'est évident pour les associations comme l'asbl Worms ou Le Début des Haricots. La multiplication des initiatives liées aux Quartiers durables, c'est du pain béni pour elles », indique-t-on. « C'est une réelle opportunité pour donner un coup de main ».

Donner un coup de main, aider dans la mesure du possible et du raisonnable... et grandir. La preuve, on vient d'engager chez Worms et au Début des Haricots. Les quinze premières jeunes pousses Quartiers durables ont définitivement fait des émules.

● Nicolas Van Caillie

De Brusselse grond van convivialiteit en duurzaamheid was klaar om te worden bewerkt. Drie jaar geleden – na enkele projectoproepen – werd er gezaaid. Sindsdien hebben vijftien Duurzame wijken knoppen gekregen. Nu staan ze in bloei. Om wortel te kunnen schieten hebben die vijftien jonge laten kunnen profiteren van de steun van enkele stakjes en een voedingsbodem die rijk is aan kennis: de Brusselse groene en duurzame netwerken. LETS, RES, SAGAL, de netwerken van wijkcompost en gemeenschappelijke tuinen, en dergelijke meer. De Duurzame wijken en de netwerken werken in osmose: ze voeden elkaar.

Wat was er het eerst de kip of het ei? Een eeuwig dilemma dat nooit zal worden opgelost. In het geval van de Duurzame wijken zou men zich de volgende vraag kunnen stellen: zijn het de netwerken zoals die van SAGAL of RES die de Duurzame wijken stimuleren of is het andersom?

Volgens Lise Frendo – in het verleden animatrice bij Forest Vert en Broebel'Air, en nu bij Messidor – worden wij geconfronteerd met een dubbele dynamiek, die afhangt van de plaatselijke context

Réflexion pour la réalisation de box vélos par les étudiants de l'option design de la faculté d'architecture Saint-Luc Bruxelles (Terdelt sur son 21) *Studenten van de richting design van de faculteit architectuur Saint-Luc Bruxelles hebben nagedacht over de realisatie van fietsboxen (Terdelt op zijn best)*

ding, het centrale thema in de Duurzame wijken, is erg in trek. Er wordt aan collectieve compostering gedaan en de regenwormen zijn druk in de weer: de vzw Worms help bij de behandeling en inventariseert. Gemeenschappelijke tuinen maken zich op om te worden omgespit: dat is Le Début des Haricots. Burgers ruilen of geven.

In die context slagen de hierboven genoemde verenigingen en netwerken erin om de krachten te bundelen en het aantal plaatselijke initiatieven te doen toenemen.

« Het feit dat in een klein gebied als Brussel de verschillende projecten deel uitmaken van een netwerk, geeft al onmiddellijk de indruk van iets dat groeit, van iets dat aan belang wint », aldus Olivier Alexandre van Duurzame Wijk Helmet in Schaerbeek. « Die organisaties helpen bij de integratie van alle op plaatselijke schaal verwezenlijkte projecten in een netwerk via inventariseringen en andere activiteiten, en bij de mond-tot-mondeclame via uitwisseling van informatie en correcte procedures. »

Eendracht maakt macht, wordt weleens gezegd. Poolen van knowhow ook. De Duurzame wijken profiteren uiteraard van de knowhow van de verschillende netwerken, maar de netwerken profiteren op hun beurt van de toename van het aantal initiatieven op het vlak van duurzame wijken en van de toenemende zichtbaarheid ervan.

« Dat is overduidelijk zo voor verenigingen als de vzw Worms of Le Début des Haricots. De toename van het aantal initiatieven op het vlak van duurzame wijken komt hen zeer goed uit », is te horen. « Het geeft echt de kans om een handje toe te steken ».

Een handje toesteken, helpen in de mate van het mogelijke en het redelijke... en groeien. Het bewijs: er werden net enkele mensen aangeworven bij Worms en Le Début des Haricots. De eerste vijftien jonge laten van de Duurzame wijken hebben definitief concurrentie gekregen.

● Nicolas Van Caillie

Ter gelegenheid van het bureneest werd er een aperitiefuurtje georganiseerd in de gemeenschappelijke tuin zodat de mensen van de wijk elkaar konden leren kennen. Tijdens dat aperitiefuurtje hebben er velen gevraagd om acties te ondernemen om de wijk groener te maken en er een sociale band te smeden. De projectoproep van de Duurzame wijken heeft die kans geboden, aldus Michel Bastin van RESS9. Het project Duurzame wijk zal tuiniers, burens van de tuin en nieuwe inwoners samenbrengen.

Verenigen en handelen, een verbond aangaan en versterken

Michel Bastin: « De grote kracht van een initiatief zoals de Duurzame wijken is dat er een band wordt gesmeed, dat mensen uit verschillende sociale milieus elkaar ontmoeten. De Duurzame wijken brengen heel wat mensen samen die voordien niet geïnteresseerd waren in onderwerpen als uitwisseling van knowhow, biodiversiteit en duurzame voeding. »

Hier en daar een informatiesessie en een methode die zelfstudie en knowhow van de inwoners bevordert. Op enkele jaren tijd werden er heel wat kleine zaken verwezenlijkt in Brussel.

Er zijn nieuwe SAGALS geopend en enkele biomanden worden regelmatig geleverd: duurzame voe-

Réflexion pour la réalisation de box vélos par les étudiants de l'option design de la faculté d'architecture Saint-Luc Bruxelles (Terdelt sur son 21) *Studenten van de richting design van de faculteit architectuur Saint-Luc Bruxelles hebben nagedacht over de realisatie van fietsboxen (Terdelt op zijn best)*

ding, het centrale thema in de Duurzame wijken, is erg in trek. Er wordt aan collectieve compostering gedaan en de regenwormen zijn druk in de weer: de vzw Worms help bij de behandeling en inventariseert. Gemeenschappelijke tuinen maken zich op om te worden omgespit: dat is Le Début des Haricots. Burgers ruilen of geven.

In die context slagen de hierboven genoemde verenigingen en netwerken erin om de krachten te bundelen en het aantal plaatselijke initiatieven te doen toenemen.

« Het feit dat in een klein gebied als Brussel de verschillende projecten deel uitmaken van een netwerk, geeft al onmiddellijk de indruk van iets dat groeit, van iets dat aan belang wint », aldus Olivier Alexandre van Duurzame Wijk Helmet in Schaerbeek. « Die organisaties helpen bij de integratie van alle op plaatselijke schaal verwezenlijkte projecten in een netwerk via inventariseringen en andere activiteiten, en bij de mond-tot-mondeclame via uitwisseling van informatie en correcte procedures. »

Eendracht maakt macht, wordt weleens gezegd. Poolen van knowhow ook. De Duurzame wijken profiteren uiteraard van de knowhow van de verschillende netwerken, maar de netwerken profiteren op hun beurt van de toename van het aantal initiatieven op het vlak van duurzame wijken en van de toenemende zichtbaarheid ervan.

« Dat is overduidelijk zo voor verenigingen als de vzw Worms of Le Début des Haricots. De toename van het aantal initiatieven op het vlak van duurzame wijken komt hen zeer goed uit », is te horen. « Het geeft echt de kans om een handje toe te steken ».

Een handje toesteken, helpen in de mate van het mogelijke en het redelijke... en groeien. Het bewijs: er werden net enkele mensen aangeworven bij Worms en Le Début des Haricots. De eerste vijftien jonge laten van de Duurzame wijken hebben definitief concurrentie gekregen.

● Nicolas Van Caillie

Ter gelegenheid van het bureneest werd er een aperitiefuurtje georganiseerd in de gemeenschappelijke tuin zodat de mensen van de wijk elkaar konden leren kennen. Tijdens dat aperitiefuurtje hebben er velen gevraagd om acties te ondernemen om de wijk groener te maken en er een sociale band te smeden. De projectoproep van de Duurzame wijken heeft die kans geboden, aldus Michel Bastin van RESS9. Het project Duurzame wijk zal tuiniers, burens van de tuin en nieuwe inwoners samenbrengen.

Verenigen en handelen, een verbond aangaan en versterken

Michel Bastin: « De grote kracht van een initiatief zoals de Duurzame wijken is dat er een band wordt gesmeed, dat mensen uit verschillende sociale milieus elkaar ontmoeten. De Duurzame wijken brengen heel wat mensen samen die voordien niet geïnteresseerd waren in onderwerpen als uitwisseling van knowhow, biodiversiteit en duurzame voeding. »

Hier en daar een informatiesessie en een methode die zelfstudie en knowhow van de inwoners bevordert. Op enkele jaren tijd werden er heel wat kleine zaken verwezenlijkt in Brussel.

Er zijn nieuwe SAGALS geopend en enkele biomanden worden regelmatig geleverd: duurzame voe-

Réalisatie d'une cuisine mobile sur base des réflexions des élèves de la faculté d'architecture La Cambre Horta et de l'Académie royale des Beaux-Arts de Bruxelles (Bouillon Malibran-Durabl'XL) *Realisatie van een mobiele keuken op basis van ideeën van leerlingen van de faculteit architectuur La Cambre Horta en de Koninklijke Academie voor Schone Kunsten van Brussel (Bouillon Malibran-Durabl'XL)*

QUELQUES RÉSEAUX VERTS ET DURABLES BRUXELLOIS

De plus en plus d'experts, groupements, organismes, se mettent en place ou développent des mises en réseaux dans les différentes thématiques environnementales: alimentation, biodiversité, mobilité, déchets, économie alternative, énergie... En tant que partenaires des projets Quartiers durables, ces ressources apportent leurs compétences et peuvent créer des liens entre les initiatives de différents quartiers.

Une liste a été ouverte sur le site internet du réseau des Quartiers durables www.reseau-quartiersdurables.be. À vous de la compléter!

ENKELE BRUSSELSE GROENE EN DUURZAME NETWERKEN

Steeds meer experts, groeperingen en instellingen ontwikkelen netwerken binnen het kader van de verschillende milieuonderwerpen: voeding, biodiversiteit, mobiliteit, afval, alternatieve economie, energie enzovoort. Die hulpmiddelen bieden hen als partners van de duurzame wijkprojecten deskundigheid en kunnen banden smeden tussen de initiatieven van verschillende wijken.

Er werd een lijst geopend op de website van het netwerk Duurzame wijken www.duurzamewijkennetwerk.be. Aan u om die aan te vullen!

Déjà rencontrés dans ce journal / In deze krant reeds aangehaald:

GASAP / SAGAL
[Groupes d'achat solidaire de l'agriculture paysanne / Solidaire aankoopgroepen voor artisanale landbouw]
www.gasap.be
coördinateur@gasap.be
lenougay@gasap.be

SEL / LETS
[Systèmes d'échanges locaux / Lokaal uitwisselingssysteem]
<http://brusel.be>
info@brusel.be
0499 350 062 (Jacqueline)

RES
[RERS - Réseaux d'échanges réciproques de savoirs]
<http://rers.be>
res.veronique@gmail.com

WORMS asbl
[Pour les composts collectifs / Voor de gemeenschappelijke compostering]
www.wormsasbl.org
info@wormsasbl.org
02 611 37 53

LE DÉBUT DES HARICOTS asbl
[Notamment pour la mise en réseau des jardins collectifs / Onder andere voor het creëren van een netwerk van gemeenschappelijke tuinen]
www.haricots.org
02 644 07 77

NATURE ET PROGRÈS
www.natpro.be
natpro@skynet.be
081 30 36 90

GRACO
[Voir également / Zie ook PRO-VÉLO ou / of FIETSERSBOND]
www.gracq.be
info@gracq.org
02 502 61 30

S'OUVRIRE AUX GÉNÉRATIONS FUTURES ET AUX ÉCOLES OPENSTAAN VOOR DE TOEKOMSTIGE GENERATIES EN DE SCHOLEN

Ce qui est durable, n'est pas ce qui est immuable. Le 'durable', c'est le mouvement, ce qui évolue, crée et se renouvelle ou se recycle. Ce qui nécessite de la créativité et un regard neuf, comme celui de la jeunesse. C'est ainsi que plusieurs quartiers durables ont fait l'expérience de partenariats notamment avec des écoles de design ou d'architecture pour donner forme à des idées qui n'étaient encore qu'ébauches.

À l'elles, la collaboration s'est concrétisée avec le projet Durabl'XL/Bouillon Malibran. L'idée était d'imaginer un objet mobile qui permette aux habitants de cuisiner dans la rue lors de fêtes de quartiers, et puisse être fonctionnel dans la Zinneke Parade. Joli défi qui fut présenté à deux ateliers d'architecture, l'un de l'école des Beaux arts de Bruxelles et l'autre de l'ISA La Cambre. Les jeunes rencontrés ont largement relevé le défi et le foisonnement et la qualité des dessins a rendu possible leur exposition publique lors des « États généraux des cuisines mobiles », ouvrant les imaginaires sur l'usage de l'espace public, la convivialité, le recyclage des matériaux, etc. La cuisine de style 'baroque urbain déjanté et recyclé' conçue sur la base d'un de ces dessins a été inaugurée sur la Zinneke parade 2010. Restituée au quartier, elle a déjà égayé de nombreuses fêtes de rues. C'est qu'elle est demandée, la drôle de belle!

Déjà rencontrés dans ce journal / In deze krant reeds aangehaald:

Plus récemment, c'est le quartier Terdelt qui a proposé à des étudiants de l'école d'enseignement artistique Saint-Luc de mener une réflexion pour la réalisation de box vélos. Ce quartier, qui veut travailler aux enjeux de la mobilité s'est retrouvé face à la double contrainte qu'offre le bâti d'une cité-jardin aux petites maisons où il est difficile de ranger des vélos et dont le patrimoine reconnu ne peut être défiguré. Le travail de conception et de design des étudiants devait relever ce défi en proposant un objet pouvant s'intégrer harmonieusement dans la cité-jardin.

Enfin, Ba-0-Bab s'est prêté au jeu de la collaboration avec des étudiants en architecture de l'école Horta sur le réaménagement de la rue Théodore Verhaegen à Saint-Gilles. Ils ont fondé leur travail de fin d'études sur le concept de Nouvelles rivières urbaines sur la proposition d'une habitante active dans le Quartier durable, elle-même architecte et

inventrice du concept¹. Ce dernier veut réconcilier l'eau et l'urbain en traitant tant l'espace privé – la parcelle – que l'espace public. Le petit groupe a proposé un dessin quelque peu futuriste qui, de ce fait, ne guidera pas la rénovation de la rue, mais pourra peut-être être source d'inspiration. Quoi qu'il en soit, la ville de Mons, sur une proposition de l'architecte Schuyten, a demandé à ces jeunes de poursuivre leurs recherches. Une success story?

Ces exemples montrent que Quartier durable n'est pas synonyme de fermeture sur des recettes connues et bien établies, mais plutôt exploration de nouvelles formes urbaines, collaboration avec les générations futures et enrichissement par les partenariats. On perçoit bien qu'on est aux balbutiements, mais les quartiers durables ont une carte à jouer dans les enjeux de la rénovation urbaine pour autant qu'ils s'ouvrent à des formes toujours nouvelles. Pour ce faire, ils ne pourront se passer de la jeunesse de la ville et de sa disponibilité et ce d'autant plus qu'elle est la première concernée par le futur.

● Dominique Nalpas, pour l'équipe d'accompagnement

1. Ce concept est mis en application dans le cadre des États Généraux de l'Eau à Bruxelles [EGEB] et notamment avec d'autres Quartiers durables. Voir à ce propos « Map-it des Nouvelles rivières urbaines à Forest » sur le site du réseau: www.reseauquartiersdurables.be

Wat duurzaam is, is niet onveranderlijk. Duurzaamheid betekent beweging, evolutie, schepping en vernieuwing of recycling. Daar is creativiteit en een nieuwe kijk voor nodig: de kijk van de jeugd. Vandaar dat tal van duurzame wijken al partnerships zijn aangegaan, met name met design- of architectuurscholen, om vorm te geven aan ideeën die nog in een embryonaal stadium verkeerden.

In Elsenne heeft zich dat geconcretiseerd in het project Durabl'XL/Bouillon Malibran. De bedoeling was een mobiel voorwerp te bedenken dat aan de inwoners de mogelijkheid zou bieden om te koken tijdens de wijkfeesten en kan worden gebruikt bij de Zinneke Parade. Een mooie uitdaging die werd voorgesteld aan twee architectuurateliers, die van

Semaine de la mobilité 2009, Stand du GRACO (Pinoy) *Week van de vervoering 2009, stand van GRACO (Pinoy)*

de l'école des Beaux arts de Bruxelles en die van de ISA La Cambre. De betrokken jongeren zijn de uitdaging volop aangegaan en de tekeningen waren zo goed dat ze konden worden tentoongesteld tijdens de "États généraux des cuisines mobiles", waar er werd gewerkt rond de verbeeldingswereld in verband met het gebruik van de openbare ruimte, convivialiteit, het recycleren van materialen enz. De keuken in de stijl van 'baroque urbain déjanté et recyclé' die ontworpen werd op basis van één van de tekeningen werd ingehuldigd tijdens de Zinneke parade van 2010. Ze werd teruggegeven aan de wijk en heeft al verschillende straatfeesten opvrolijkt. Gegeerd dat ze is, die grappige schoonheid!

Kort geleden heeft de wijk Terdelt aan de studenten van de school voor kunstonderwijs Saint-Luc gevraagd om na te denken over de realisatie van fietsenboxen. Die wijk, die iets wil doen aan de mobiliteit, werd geconfronteerd met het feit dat het in een tuinwijk met kleine huizen moeilijk is om fietsen te stallen en dat er bovendien nog mag worden geroepen aan het erkende patrimonium ervan. De ontwerpen van de studenten moesten dat probleem trachten op te lossen door een voorwerp voor te stellen dat op een harmonieuze manier kon worden geïntegreerd in de stadstuin.

Ba-0-Bab, ten slotte, is een samenwerkingsverband aangegaan met architectuurstudenten van de Horta-school voor de heraanleg van de Théodore Verhaegenstraat in Sint-Gilles. Ze hebben hun eindwerk gemaakt op basis van het concept van de Nieuwe Stadsrivieren en dat op voorstel van een inwoner die actief is in de duurzame wijk en die zelf architect is en in de concept¹ heeft bedacht. Het concept wil water en stad met elkaar verzoenen door zowel de privéruimte – het perceel – als de openbare ruimte erbij te betrekken. De kleine groep heeft een tekening voorgesteld die wat futuristisch aandoet en daardoor niet kan worden gebruikt bij de renovatie van de straat, maar die misschien wel een bron van inspiratie kan zijn. Wat er ook van zij: de stad Bergen heeft op vraag van architect Schuyten aan die jongeren gevraagd om hun onderzoek voort te zetten. Een successtory?

Die voorbeelden tonen aan dat Duurzame wijk niet hetzelfde is als zich beperken tot gekende en beproefde recepten, maar eerder een zoektocht is naar nieuwe stedelijke vormen, samenwerking met de toekomstige generaties en verrijking door partnerships. Het is duidelijk dat alles zich nog in een beginfase bevindt, maar de duurzame wijken hebben een rol te spelen in de uitdagingen die zich aandienen bij de stadsvernieuwing omdat ze openstaan voor steeds nieuwe vormen. Ze kunnen daarbij niet voorbij gaan aan de stadsjeugd en haar beschikbaarheid, vooral omdat die het meest belang heeft bij hoe de toekomst er zal uitzien.

● Dominique Nalpas, voor het begeleidend team

1. Dat concept werd uitgewerkt in het kader van de Staten Generaal van het water in Brussel [SGWB], met name in samenwerking met andere Duurzame wijken. Meer informatie daarover is te vinden onder de titel "Map-it des Nouvelles rivières urbaines à Forest" op de website van het netwerk: www.duurzamewijkennetwerk.be

Visite du jardin collectif de Tour & Taxis, initié par Le Début des Haricots asbl (Terdelt sur son 21) *Bezoek aan de gemeenschappelijke tuin van Turn & Taxis, op initiatief van Le Début des Haricots asbl (Terdelt op zijn best)*

DU QUARTIER À LA VILLE DURABLE

VAN DE WIJK NAAR DE DUURZAME STAD

La Région de Bruxelles-Capitale s'est fixé un objectif ambitieux dans la lutte contre le changement climatique : réduire de 30 % ses émissions de gaz à effet de serre d'ici 2025, dépassant ainsi l'objectif européen d'une réduction de 20 % en 2020. Pour ce faire, elle travaille depuis plusieurs années sur les différentes échelles du développement durable en milieu urbain : du bâtiment durable au quartier durable puis à la ville durable – en passant par l'échelon de la commune, avec les Agendas Iris 21 locaux. Mais cet objectif ne pourra être atteint sans de multiples partenariats et sans les habitants et usagers, acteurs à part entière de ce projet urbain.

Pour atteindre la durabilité à l'échelle du bâtiment, l'appel à projets « Bâtiments exemplaires de l'éco-construction et de l'énergie » (Batex) a été lancé par la Région en 2007. Suite aux 3 premiers appels (2007-2009), 117 projets ont été sélectionnés, représentant au total 265 000 m². Ils seront réalisés pour 2013 au plus tard et consommeront jusqu'à dix fois moins d'énergie que des bâtiments « normaux ». Parmi ces projets exemplaires, « l'Espoir » à Molenbeek représente une belle réussite : construit dans le cadre de contrats de quartier, il constitue le premier immeuble passif de logements collectifs à ossature bois à Bruxelles pour familles à bas revenus et réfugiés. Une belle rencontre entre bâtiment et quartier, au carrefour de l'écologie, de l'économie et du social, pour un projet de vie/ville vraiment durable !

Dans ce mouvement vers une prise de conscience de plus en plus grande des enjeux environnementaux, les projets citoyens *Quartiers durables* sont un maillon important, occupant une place un peu à part. Ils se situent en effet à la croisée entre la démarche citoyenne et celle des pouvoirs publics, entre l'individuel et le collectif.

Menés à l'initiative des habitants, ils bénéficient d'un soutien public humain et financier pour prendre de l'ampleur (financement de l'accompagnement par la Région et mise à disposition d'un animateur mi-temps par quartier). Ils abordent aussi bien les questions de préservation des ressources naturelles, de diminution des déchets et des consommations d'énergie, que la question du partage de l'espace public...

Les projets *Quartiers durables* visent l'amélioration de modes de vie individuels, mais en développant les moyens collectifs pour y arriver. De cinq au départ (2008), les *Quartiers durables* bruxellois sont aujourd'hui au nombre de 15, ébauchant peu à peu le cartographie d'un « Bruxelles durable ». Plus d'information sur www.bruxelles-environnement.be/quartiersdurables.

Bruxelles, ville durable, c'est l'ambition des pouvoirs régionaux pour les années à venir : faire de cette capitale multiculturelle un modèle européen en termes de développement durable. Et, pourquoi pas, la Capitale verte européenne 2014, dans la foulée d'Hambourg, de Victoria Gasteiz et de Nantes ? Trois outils sont mis à disposition des citoyens en ce début d'automne pour sensibiliser les citoyens – vous ! – et les impliquer dans ce projet urbain :

- une exposition, « Bruxelles, ville durable ! », du 07.09 au 30.10 sur le parvis de la cathédrale Saints Michel-et-Gudulle ;
- un site internet trilingue [FR-NL-EN], www.villedurable.be ;
- une brochure *Bruxelles, de l'éco-bâtiment à la ville durable*, disponible gratuitement auprès de Bruxelles Environnement.

Ces outils permettent de découvrir les *Quartiers durables* comme maillon d'un projet, entre le bâtiment exemplaire et la ville durable. Tout un projet de vie !

● Hélène Dekker, pour Bruxelles Environnement

Het Brussels Hoofdstedelijk Gewest heeft zich een ambitieus doel gesteld in de strijd tegen de klimaatverandering: een vermindering van de uitstoot van broeikasgassen met 30 % tegen 2025 (het Europese streefdoel is een afname met 20 % tegen 2020). Vandaar dat het al jarenlang werkt aan de verschillende schalen van duurzame ontwikkeling in een stedelijke omgeving: van het duurzame gebouw over de duurzame wijk tot de duurzame stad, en dat op gemeentelijk niveau met de plaatselijke Agendas Iris 21. Dat doel kan echter alleen maar worden bereikt dankzij de verschillende partnerships, en de inwoners en gebruikers, actoren die volwaardig deel uitmaken van dat stedelijk project.

Om de duurzaamheid op de schaal van het gebouw te brengen werd in 2007 door het Gewest de projectoproep "voorbeeldgebouwen voor ecobouw en energie" (Batex) gelanceerd. Ten gevolge van de eerste drie oproepen (2007-2009) werden er 117 projecten geselecteerd, die samen 265 000 m² vertegenwoordigen. Ze zullen ten laatste tegen 2013 worden gerealiseerd en zullen tot tien keer minder energie verbruiken dan "normale" gebouwen. Zeer geslaagd is het voorbeeldproject "l'Espoir" in Molenbeek: het is gebouwd in het kader van wijkcontracten en vormt het eerste passieve gebouw voor gemeenschappelijk wonen met houten geraamte in Brussel dat bestemd is voor gezinnen met een laag inkomen en vluchtelingen... en mooie ontmoeting van gebouw en wijk, op het kruispunt van milieubescherming, besparing en sociale voorzieningen, voor een echt duurzaam levens- en stadsproject!

In die beweging naar een steeds grote bewustwording op het vlak van milieu-uitdagingen zijn de burgerprojecten Duurzame wijken een belangrijke schakel, die een wat aparte plaats inneemt. Ze bevinden zich immers op de kruising van het burgerinitiatief en het initiatief van de overheid, van het individuele en het gemeenschappelijke.

Omdat het om een initiatief van de inwoners gaat, kunnen ze voor hun uitbreiding rekenen op menselijke en financiële publieke steun (de financiering van de begeleiding door het Gewest en de terbeschikkingstelling van één halftijds maatschappelijk werker per wijk). Ze snijden zowel de kwesties van het in stand houden van de natuurlijke rijkdommen, en de vermindering van afval en energieverbruik aan als de kwestie van het delen van de openbare ruimte.

De projecten voor een duurzame wijk zijn gericht op de verbetering van de individuele levenswijze, maar ontwikkelen gemeenschappelijke middelen om daartoe te komen. In het begin waren er vijf Duurzame wijken in Brussel (2008), maar nu zijn er al vijftien, zodat er stilaan een kaart ontstaat van een "duurzaam Brussel". Meer informatie is te vinden op www.leefmilieubrusel.be/duurzamewijken.

Brussel, duurzame stad, dat is de ambitie van de gewestelijke overheid voor de komende jaren: van de multiculturele hoofdstad een Europees model maken op het vlak van duurzame ontwikkeling. En waarom niet de Europese groene hoofdstad in 2014, in het kielzog van Hamburg, Victoria Gasteiz en Nantes? Er worden in het begin van de herfst drie instrumenten ter beschikking gesteld van de burgers – u dus! – om ze bewust te maken van het stedelijk project en ze erbij te betrekken:

- een tentoonstelling, "Brussel, duurzame stad!", van 07-09 tot en met 30-10 op het plein voor de Sint-Michiels-en-Sint-Goedelekathedraal;
- een drietalige website [FR-NL-EN], www.duurzamestad.be;
- een brochure, Brussel, van ecogebouw tot duurzame stad, gratis te verkrijgen bij Leefmilieu Brussel.

Die instrumenten maken het mogelijk om de Duurzame wijken te ontdekken als een schakel van een project, tussen het voorbeeldgebouw en de duurzame stad. Een echt levensproject!

● Hélène Dekker, voor Leefmilieu Brussel

Photo de l'exposition « Bruxelles, ville durable ! »
Foto van de tentoonstelling "Brussel, duurzame stad!"

Faisons un détour vers d'autres initiatives qui travaillent aussi à l'évolution et la durabilité de la ville et arrêtons-nous ici quelques instants aux Agendas Iris 21 et aux Contrats de quartier durables, deux mécanismes qui permettent aux pouvoirs publics d'agir à l'échelle de la ville et des quartiers et qui ont plusieurs points d'accroche avec l'action des habitants. Plusieurs Quartiers durables sont d'ailleurs déjà en interaction avec ces initiatives. En deux mots, que nous apprennent les expériences de Joli-Bois, de Chant d'Oiseau et d'Helmet ?

Quartier durable et Agenda 21

Muriel Frisque est coordinatrice de l'Agenda 21 local initié en 2008 à Woluwe-Saint-Pierre et partenaire des projets QD Chant d'Oiseau et Joli-Bois :

Comment les partenariats entre la commune et les Quartiers durables sont-ils nés ?

M.F. : A Chant d'Oiseau, nous avons attiré l'attention sur l'appel à projets QD lors d'un forum sur la vie de quartier, et un petit groupe d'habitants a pris la balle au bond ; tandis qu'à Joli-Bois, ce sont les habitants eux-mêmes qui ont pris connaissance de l'appel à projets. Ils ont décidé d'y répondre et nous ont alors proposé d'être partenaire.

Quartier durable est-il pour vous un relais privilégié vers les habitants ?

M.F. : Oui, c'est clairement l'une des vocations des QD pour la commune ! Nous leur transmettons des informations à répercuter et nous constatons d'ailleurs que nous touchons les gens au plus proche ; par exemple, pour l'annonce d'une activité nous avons par ce biais plus d'inscriptions.

Et quelles sont les réalisations communes ?

M.F. : La success story, c'est le compost de Chant d'Oiseau : la commune a inscrit dans son programme d'ac-

tion le soutien au compost, dans le chapitre consacré au cadre de vie et à la gestion des déchets. Avec le *Quartier durable*, les habitants ont créé un compost de quartier en bénéficiant d'un terrain communal, que nous avons clôturé et sur lequel nous avons construit une cabane.

Quartier durable et contrat de quartier durable

Mara Coppens est habitante du groupe pilote d'Helmet et membre de la Commission de quartier du Contrat de quartier :

Comment Quartier durable et Contrat de quartier durable se sont-ils rencontrés ?

M.C. : Dans le groupe pilote QD, plusieurs personnes sont actives dans les politiques urbaines, des liens se sont donc rapidement créés et nous avons intégré la Commission de quartier où nous apportons notre connaissance du terrain.

Quartiers durables, quelle plus-value pour les Contrats de quartier durables ?

M.C. : Il semble que l'existence de notre projet d'habitants ait été un des éléments favorables dans le choix du contrat de quartier Helmet. Autre plus-value : nous agissons dans une vision, un projet pour le futur de notre quartier, nous sommes en contact avec d'autres initiatives et nous pouvons donc apporter de nouvelles idées.

Le Contrat de quartier durable contribue-t-il à vos projets citoyens ?

M.C. : Oui, un exemple concret est la recherche d'un local. Il est important pour nous d'avoir une salle pour nos activités, stocker notre matériel et en tant que vitrine sur le quartier. Le contrat de quartier finance la location d'un local pendant les 4 années du projet. C'est aussi un relais en matière de sensibilisation à nos projets.

Quartier durable, Contrat de quartier durable : difficile à expliquer, non ?

M.C. : En effet, nous devons très souvent expliquer la différence entre ces deux notions. Pour éviter la confusion, nous avons réfléchi à changer de nom, l'idée serait de communiquer dorénavant en utilisant notre slogan « Mijn Helmet à moi », plutôt que de parler de « Helmet Quartier durable ».

1. La notion de contrat de quartier a évolué vers celle de contrat de quartier durable sous l'impulsion de la Ministre bruxelloise de l'Environnement, de l'Énergie et de la Rénovation Urbaine, Evelyne Huytebroeck ; pour plus d'information, lire le contenu de la conférence de presse du 5 février 2010 sur http://evelyne.huytebroeck.be/spip.php?page=article&id_article=682&lang=fr.

2. Cette zone sera amenée à évoluer et se nommera zone de revitalisation urbaine (ZRU).

	CONTRATS DE QUARTIERS ET CONTRATS DE QUARTIERS DURABLES ¹ www.quartiers.irisnet.be	AGENDA IRIS 21 www.agendairis21.be
Objectifs	Renforcer les quartiers anciens de manière durable en y restaurant leurs fonctions urbaines, économiques et sociales	Inciter et soutenir les communes et CPAS dans l'élaboration et la mise en œuvre de programmes d'actions durables (agendas 21 locaux)
Actions et opérations	Nouveaux logements, espaces publics, actions sociales, projets environnementaux	Actions en faveur du développement durable, dans toutes ses dimensions et thématiques
Territoires concernés	<ul style="list-style-type: none"> • Quartiers fragilisés définis par l'Espace de développement renforcé du logement et de la rénovation (EDRLR) ² • Au sein de cette zone périmètres – +/- 20 îlots 	Ensemble du territoire de la Région Actuellement, 16 des 19 communes ont un Agenda 21 (adopté ou en cours)
Acteurs	<ul style="list-style-type: none"> • Région (pilote du processus) • 12 communes concernées par l'EDRLR • Habitants et autres acteurs du quartier, impliqués via les Commissions de quartier 	<ul style="list-style-type: none"> • Région (pilote du processus) • Communes • Habitants et autres acteurs
Durée	5 ans	Élaboration du programme 1 à 2 ans Mise en œuvre : illimité

AGENDA IRIS 21 ET CONTRATS DE QUARTIER DURABLE

AGENDA IRIS 21 EN DUURZAME WIJKCONTRACTEN

We maken een omweg naar andere initiatieven die aan de ontwikkeling en de duurzaamheid van de stad werken en blijven even stilstaan bij Agenda Iris 21 en de duurzame wijkcontracten, twee mechanismen die het voor de overheid mogelijk maken om op de schaal van de stad en de wijken te handelen en die verschillende aanknopingspunten hebben met de actie van inwoners. Verschillende Duurzame wijken staan trouwens al in interactie met die initiatieven. Kortom, wat leren ons de ervaringen van Mooi-Bos, Vogelzang en Helmet?

Duurzame Wijk en Agenda 21

Muriel Frisque is coördinatrice van de lokale Agenda 21, die in 2008 van start is gegaan in Sint-Pieters-Woluwe en partner van de projecten DW Vogelzang en Mooi-Bos:

Hoe zijn de partnerships tussen de gemeente en de Duurzame wijken ontstaan ?

M.F. : In Vogelzang hebben wij de aandacht gevestigd op de projectoproep Duurzame wijken tijdens een forum over het wijkleven en een groepje inwoners heeft toen de gelegenheid aangegrepen. In Mooi-Bos echter waren het de inwoners zelf die kennis hebben genomen van de projectoproep. Ze hebben beslist om erop in te gaan en wij hebben dan voorgesteld om partner te worden.

Zorgt Duurzame Wijk volgens u voor een bevoorrechte bemiddeling met de inwoners ?

M.F. : Ja, dat is zeker één van de bestemmingen van de Duurzame wijken voor de gemeente! Wij bezorgen hen informatie die moet worden teruggekaatst en wij stellen overigens vast dat wij de mensen heel goed bereiken op die manier. Een voorbeeld: als wij via de Duurzame Wijk een activiteit aankondigen krijgen we meer inschrijvingen binnen.

En wat zijn de gemeenschappelijke verwezenlijkingen ?

M.F. : De successtory is de compost van Vogelzang: de gemeente heeft in haar actieprogramma de on-

dersteuning van composteren opgenomen, meer bepaald in het hoofdstuk dat gewijd is aan het levenskader en aan afvalbeheer. In het kader van de Duurzame Wijk zijn de inwoners op een stuk grond van de gemeente dat wij afgesloten hebben en waar op wij een gebouwtje hebben opgetrokken, beginnen te composteren voor de wijk.

Duurzame Wijk en duurzaam wijkcontract

Mara Coppens maakt deel uit van de stuurgroep van Helmet en is lid van de wijkcommissie van het wijkcontract:

Hoe zijn Duurzame wijk en Duurzaam wijkcontract met elkaar in contact gekomen ?

M.C. : Verschillende personen van de stuurgroep DW zijn actief in het stedelijk beleid. Er worden dus al vlieg banden gesmeed en wij hebben de wijkcommissie geïntegreerd, waarin wij onze terreinkennis voorleggen.

Welke meerwaarde hebben Duurzame wijken voor de Duurzame Wijkcontracten ?

M.C. : Er wordt gezegd dat het bestaan van ons inwonersproject één van de gunstige elementen is geweest bij de keuze voor het wijkcontract Helmet. Andere meerwaarde: wij handelen binnen een visie, een project voor de toekomst van onze wijk, wij staan in contact met andere initiatieven en wij kunnen dus nieuwe ideeën aanbrengen.

Draagt het Duurzaam Wijkcontract bij aan uw burgerprojecten ?

M.C. : Ja, een concreet voorbeeld is het zoeken naar een lokaal. Het is belangrijk dat wij een ruimte hebben voor onze activiteiten en om ons materiaal op te slaan, die tegelijk dienst doet als een venster op de wijk. Het wijkcontract financiert de huur van een lokaal gedurende de 4 jaar van het project. Het is ook een middel om de mensen ontvankelijk te maken voor onze projecten.

Duurzame Wijk, Duurzaam Wijkcontract: moeijlijk uit te leggen, niet ?
M.C. : Inderdaad, wij moeten vaak het verschil tussen die twee begrippen uitleggen. Om verwarring te vermijden hebben wij eraan gedacht om van naam te veranderen. Het zou dan de bedoeling zijn om in onze communicatie voortaan gebruik te maken van onze slogan "Mijn Helmet à moi" in plaats van het te hebben over "Helmet Duurzame Wijk".

1. De notie wijkcontract evolueerde naar duurzaam wijkcontract onder de invloed van Brussels minister van Leefmilieu, Energie en Stadsvernieuwing, Evelyne Huytebroeck; voor meer informatie, gelieve de persconferentie van 5 februari 2010 na te lezen op http://evelyne.huytebroeck.be/spip.php?page=article&id_article=682&lang=fr.

2. Die zone zal ertoe gebracht worden zich te ontwikkelen en zal stedelijke wederoplevingszone (SWZ) worden genoemd

	WIJKCONTRACT EN DUURZAAM WIJKCONTRACT ¹ www.wijken.irisnet.be	AGENDA IRIS 21 www.agendairis21.be
Doelstellingen	De oude wijken verduurzamen door hun stedelijke, economische en sociale functies te herstellen	De gemeenten en OCMW's stimuleren en ondersteunen bij de uitwerking en de uitvoering van duurzame actieprogramma's [lokale Agenda 21]
Maatregelen	Nieuwe woningen, openbare ruimten, sociale acties, milieuprojecten	Acties ten gunste van duurzame ontwikkeling in al haar dimensies met het oog op alle thema's ervan
Betrokken gebieden	<ul style="list-style-type: none"> • Kwetsbare wijken die worden afgebakend als Ruimten met versterkte ontwikkeling van huisvesting en renovatie (RVOHR) ² • Binnen die zone +/- 20 huizenblokken 	Het hele grondgebied van het Gewest. Momenteel hebben 16 van de 19 gemeenten een Agenda 21 (ingevoerd of er wordt gewerkt aan de invoering)
Actoren	<ul style="list-style-type: none"> • Gewest (leider van het proces) • de 12 gemeenten die betrokken zijn bij de RVOHR • Inwoners en andere actoren van de wijk, betrokken via de wijkcommissies 	<ul style="list-style-type: none"> • Gewest (leider van het proces) • Gemeenten • Inwoners en andere actoren
Duur	5 jaar	Uitwerking van het programma: 1 à 2 jaar Uitvoering: onbeperkt

LES INFOS DU RÉSEAU ! DE INFORMATIE VAN HET NETWERK!

Le 13 septembre dernier se tenait la soirée de lancement du Réseau des Quartiers durables. Moment festif de concrétisation après un long processus de mise en place (mené depuis mars 2010 par l'équipe d'accompagnement avec des habitants des quartiers) mais aussi moment de réflexion sur les projets en perspective et le fonctionnement de cette nouvelle structure stimulante.

Si cette soirée voyait l'avènement « officiel » du réseau, elle a également été le moment d'un changement important, à savoir la passation de sa coordination depuis l'équipe d'accompagnement vers les habitants des Quartiers durables, essentielle pour qu'à terme le réseau puisse réellement parvenir à une autonomisation. Il s'agit toutefois encore pour ces habitants de s'organiser, et de structurer ce nouveau lieu d'échange et de pensée qui leur appartient. Pour ce faire, il a été décidé de constituer un « groupe pilote du réseau », en lançant un appel aux 15 quartiers, afin que chacun d'eux désigne une personne pour l'y représenter. Ce sera à ce groupe de définir ses modalités de fonctionnement ainsi que ses tâches. Tout est donc encore ouvert. Dans l'immédiat, une série de projets devraient voir le jour encadrés par ce groupe pilote.

Le site internet du Réseau

La soirée du 13 septembre était également l'occasion de présenter le site du réseau, accessible sur www.reseauquartiersdurables.be. Celui-ci comprend deux parties: un blog avec des articles classés par thématiques, quartiers et mots-clés, un agenda des activités, et une partie « ressources » compilant de la documentation; et un réseau social ouvert à toute personne ou groupe désireux d'échanger autour des initiatives de type « quartiers durables », via des groupes de discussion. Ce site sera géré et modéré par une communauté d'édition à constituer (distincte du groupe pilote réseau), et qui aura pour mission d'établir les règles du site, de l'alimenter en rédigeant ou en publiant des articles, et de faire le relais vers les quartiers.

La mise au vert

L'organisation d'une mise au vert par le réseau, pour les participants aux projets de Quartiers durables, doit permettre de répondre au besoin exprimé d'un moment mêlant convivialité et réflexion, afin de prendre le temps d'analyser la dynamique en cours depuis 3 ans. Échanges très pratiques d'expériences, réflexion plus globale et théorique ou structuration du réseau... le débat n'ayant pas été tranché, la discussion se poursuit via un groupe de discussion sur le site!

L'événement public

L'organisation d'un événement public était aussi à l'ordre du jour. Une conférence-débat sera organisée avec l'aide de l'équipe d'accompagnement. Elle permettra de mettre en dialogue divers penseurs/acteurs autour des thématiques « écologie urbaine et gouvernance ». La volonté est de réfléchir aux fondements du projet Quartiers durables en tant

qu'action citoyenne et dans le contexte du développement durable, avec ses avancées considérables mais aussi ses écueils.

La communication autour du réseau

Enfin, tant pour ces projets que pour le réseau lui-même, il s'agira de communiquer, par les moyens et canaux les plus pertinents. En effet, le site n'est qu'une manière de communiquer, il est possible d'aller plus loin, en témoignent les idées ayant germé au cours de la soirée: organisation d'une conférence de presse pour annoncer le lancement du réseau, insertion dans les communications autour d'événements existants ou déjà planifiées par Bruxelles Environnement par exemple, flash mob... À n'en pas douter, on n'a pas fini d'entendre parler du Réseau des Quartiers durables!

Intéressé? Rejoignez-nous sur: www.reseauquartiersdurables.be ou contactez: reseau@quartiersdurables.be

• Aurélie Neumann
pour le groupe Réseau des Quartiers durables

Op 13 september vond 's avonds de lancering van het Netwerk van de Duurzame wijken plaats. Een feestelijk moment van concretisering na een lang ontwikkelingsproces (dat in maart 2010 werd opgestart door de begeleidingsgroep en de inwoners van de wijk), maar ook een moment van bespiegeling over de projecten die in het vooruitzicht zijn en de werking van die nieuwe stimulerende structuur.

Hoewel die avond het netwerk "officieel" werd gelanceerd, had er zich al eerder een belangrijk moment van verandering voorgedaan, namelijk toen de begeleidingsgroep de coördinatie in handen gaf van de inwoners van de Duurzame wijken, wat van essentieel belang was om op termijn het netwerk autonoom te maken. Voor die inwoners komt het er echter nog altijd op aan om zich te organiseren en die nieuwe uitwisselings- en denkplaats, die hen nu toebehoort, te structureren. Vandaar dat er werd beslist om een "netwerkstuurgroep" te vormen en een oproep te doen om in elk van de 15 wijken iemand aan te duiden die in de stuurgroep de wijk zal vertegenwoordigen. De stuurgroep zal zelf de modaliteiten van haar werking en haar taken vastleggen. Alles is dus nog mogelijk. Op korte termijn zouden er enkele projecten moeten worden opgestart die door de stuurgroep zullen worden omkaderd.

De website van het Netwerk

De avond van 13 september bood bovendien de gelegenheid om de website van het netwerk (www.duurzamewijkennetwerk.be) voor te stellen. Die bestaat uit twee delen: een blog met artikels gerangschikt volgens thema, wijk en sleutelwoord, een agenda van de activiteiten, en een deel met "hulpmiddelen" waarin documentatie te vinden is; en een sociaal netwerk dat openstaat voor iedereen die in discussiegroepen van gedachten wil

wisselen rond initiatieven als Duurzame wijken. De website zal worden beheerd en gemodereerd door een nog te vormen editiegemeenschap (een andere groep dan de netwerkstuurgroep) die tot taak zal hebben de regels voor de website vast te leggen, er al dan niet zelf geredigeerde artikels op te publiceren en als tussenpersoon op te treden ten aanzien van de wijken.

Naar buiten treden

Door diegenen die deelnemen aan de projecten van de Duurzame wijken via het netwerk naar buiten te laten treden, zou er tegemoet worden gekomen aan een behoefte aan een moment dat convivialiteit combineert met bespiegeling, zodat er tijd vrijkomt om de dynamiek van de afgelopen 3 jaar te analyseren. Zeer praktische uitwisselingen van ervaringen, een meer globale en theoretische bespiegeling of structurering van het netwerk enz. De knoop is nog niet doorgemaakt: de discussie wordt voortgezet via een discussiegroep op de website!

Het publiek evenement

Het organiseren van een publiek evenement stond ook op de agenda. Een debatconferentie, georganiseerd met de hulp van de begeleidingsgroep, zal de mogelijkheid bieden om verschillende denkers en acteurs met elkaar in dialoog te laten gaan rond thema's in verband met "stedelijke milieubescherming en bestuur". De bedoeling is na te denken over de grondslagen van het project Duurzame wijken als burgeractie en in de context van duurzame ontwikkeling, en dat vanuit de grote vooruitgang die werd geboekt, maar ook met het oog op de struikelblokken ervan.

De communicatie rond het netwerk

Zowel voor de projecten als voor het netwerk zelf komt het erop aan om te communiceren met de meest relevante middelen en kanalen. De website is immers maar één van de manieren om te communiceren. Dat het mogelijk is om nog verder te gaan, bewijzen de ideeën die in de loop van de avond zijn ontstaan: organisatie van een persconferentie om de lancering van het netwerk aan te kondigen, integratie in communicatie rond bestaande of door Leefmilieu Brussel geplande evenementen, flashmob... Er kan geen twijfel over bestaan: het laatste woord is nog niet gezegd over het Netwerk van de Duurzame wijken!

Geïnteresseerd? Ga naar: www.duurzamewijkennetwerk.be of neem contact op met: netwerk@duurzamewijken.be

• Aurélie Neumann
voor de groep Netwerk van Duurzame wijken

Plateforme du Réseau des Quartiers durables le 13 septembre 2011
Platform van het Netwerk Duurzame wijken op 13 september 2011

2008-2009

Helmet
helmet0DDW@gmail.com
www.helmetquartierdurable.be

Cité Forest Vert
info@citeforestvert.be
www.citeforestvert.be

Ba-D-Bab 81
contact@baobab81.org
www.baobab81.org

Pinoy
comitepinoy@gmail.com
www.siteeduquartierpinoy.be

Durabl'XL
durablxl@ibgebim.be

2009-2010

Broebel'Air
broebelair@gmail.com
www.broebelair.be

Chant d'Oiseau - Vogelzang
chantoiseauDD@gmail.com [FR]
vogelzangDD@gmail.com [NL]
singingbirdsSD@gmail.com [GB]

MolenBabel
molenbabel@hotmail.com
<http://molenbabel.wordpress.com/>

Oxy-Durable
info@oxy-durable.be
www.oxy-durable.be

Terdelt sur son 21 - Terdelt op zijn best
info@terdelt.eu
www.terdelt.be

2010-2011

Saint-Job - Sint-Job
www.quartierdurablesaintjob.be
quartierdurablesaintjob@gmail.com
A*: saint-job@quartiersdurables.be

Opale-Opaal
www.opale-opaal.be
info@opale-opaal.be
A*: opale-opaal@quartiersdurables.be

Messidor
www.revonsmessidor.be
info@revonsmessidor.be
A*: messidor@quartiersdurables.be

Neptune - Neptunus
A*: neptune@quartiersdurables.be

Joli-Bois - Mooi-Bos
www.prenonsletemps.be
info@prenonsletemps.be
A*: joli-bois@quartiersdurables.be

A*: animateur

RÉSEAU DES QUARTIERS DURABLES DUURZAME WIJKEN NETWORK

www.bruxellesenvironnement.be/quartiersdurables
www.leefmilieubrussel.be/duurzamewijken

INFOS GÉNÉRALES / ALGEMENE INFO

info@quartiersdurables.be / info@duurzamewijken.be
www.bruxellesenvironnement.be/quartiersdurables
www.leefmilieubrussel.be/duurzamewijken
0800 85 286

© Pour Bruxelles Environnement, l'Association momentanée Quartiers durables, ERU asbl, 21 Solutions sprl, EcoRes sprl, écoconso asbl - avril 2011

© Voor Leefmilieu Brussel, de Tijdelijke vereniging Duurzame wijken, ERU vzw, 21 Solutions bvba, EcoRes bvba, écoconso vzw - april 2011

Comité de Rédaction / Redactiecomité: Catherine De Zuttere, Marie Demanet, Dominique Nalpas et Yannik Rihoux pour l'Association momentanée Quartiers durables; Hélène Dekker pour Bruxelles Environnement / Catherine De Zuttere, Marie Demanet, Dominique Nalpas en Yannik Rihoux voor de Tijdelijke vereniging Duurzame wijken; Hélène Dekker voor Leefmilieu Brussel

Rédaction / Redactie: Nicolas Van Caillie, Hélène Dekker, et l'Association momentanée Quartiers durables / Nicolas Van Caillie, Hélène Dekker, en de Tijdelijke vereniging Duurzame wijken

Traduction / vertaling: Adintra

Photos / foto's: Proviennent des quartiers participants / Van de deelnemende wijken

Mise en page / lay-out: (in)extenso

Impression/drukwerk: IPM Printing – avec des encres végétales sur papier recyclé / met plantaardige inktpatronen en op gerecycleerd papier

Les animateurs / de animators: Lise Frendo, Sabine François, Kathleen De Smet, Dominique Nalpas, Fabien Bourdeau, Aurélie Neuman & Annick Schwaiger

Un projet à l'initiative de Bruxelles Environnement, 2010-2011 / Een project op initiatief van Leefmilieu Brussel, 2010-2011